

Nr 645

Av herr **Svensson** i Ljungskile, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 180, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

I anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 180 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område vill jag framhålla följande angående produktion och avsättning av animaliska produkter i allmänhet samt mjölk och mejeriprodukter i synnerhet.

De senaste årens utveckling på jordbruksproduktionens område har varit ogynnsam för mjölkproduktionen dels därför att arbetskostnaderna inte kunnat nedbringas genom teknisk rationalisering lika mycket vid denna produktion som inom växtodlingen och dels därför att mjölkpriset stigit mindre än för jordbrukets produkter i genomsnitt taget.

Denna utveckling återverkar ogynnsamt på inkomstfördelningen därför att det stora antalet mindre jordbrukare i så hög grad är beroende av mjölkproduktionens lönsamhet. Man kan inte på ett tillfredsställande sätt lösa detta problem genom att minska produktionsvolymen av mjölk med hjälp av höga foderpriser. Det stora flertalet av Sveriges jordbrukare kan inte i vårt lands brutna bygder ta vara på bete och grovfoder, upprätthålla jordens växtkraft och erhålla tillräcklig sysselsättning utan en omfattande animalieproduktion. Brukningsdelar med en åkerareal från 2—15 hektar utgör mer än 80 procent av samtliga. Grovt räknat finns det nog flera jordbruk — eller i varje fall jordbruk med större sammanlagd åkerareal — ovanför 15-hektarsgränsen, som är beroende av animalieproduktion, än det finns jordbruk under denna gräns, som kan klara sig utan animalieproduktion.

Med hänsyn härtill måste det vid vårt lands mindre jordbruk finnas en utrustning i fråga om byggnader och andra anläggningar, som möjliggör mjölk-hushållning. Det praktiska avvägningsproblemet gäller i stort sett inte om man skall ha kor utan *i vilken omfattning mjölkhushållningen skall bedrivas*. Olägenheten med denna produktion elimineras inte genom att man vid en liten gård minskar mjölkproduktionens volym med några procent. Den bundenhet i arbetet och den speciella rytmen i de dagliga sysslorna, som mjölkorna framtingar, blir densamma antingen man bedriver mjölkhushållningen i något större eller i något mindre skala. Har man ladugården och mjölkkningsmaskinerna, skall man sköta disk och mjölktransporter, så betyder det för arbetet på gården mycket litet om man har en eller ett par kor mer eller mindre.

Detta gör att marginalkostnaden för en vidgad mjölkproduktion vid det mindre jordbruket är liten i förhållande till den genomsnittliga produktionskost-

naden. Detsamma gäller inte minst intensiteten i utfodringen. Det finns knappast någon mera givande rationaliseringsåtgärd i vårt jordbruk än en verkligt rationell utfodring av mjölkboskapen. Den marginalproduktion som därigenom vinnes är utan tvivel lönsam.

Några enkla siffror kan visa vad det rör sig om. Av jordbrukets inkomstsumma på ca 4 000 milj. kr. kommer drygt 2 000 milj. kr. från nötkreaturen, varav i runda tal 1 500 milj. kr. är mjölklikvider och 500 milj. kr. likvid för slaktdjur. Det är säkerligen lättare att tillföra jordbruksbefolkningen ytterligare 500 milj. kr. genom en förbättrad animalisk produktion, än genom en utökning av växtodlingen för direkt försäljning. Vad som vinnes genom en utökad animalieproduktion innebär ett bättre utnyttjande av byggnader, arbetskraft, bete och grovfoder. Det har varit ett missgrepp att strypa denna utveckling genom ett alltför högt foderpris och en felinriktad propaganda.

Enligt den nyligen publicerade småbruksutredningen finns det vid jordbruk med 2—10 hektar åker 628 000 kor med en beräknad mjölkavkastning av 2 532 kg per ko och år. Vid jordbruk med 20—30 hektar åker ligger avkastningen per ko 700 kg högre. Om avkastningen per ko vid det mindre jordbruket höjes till samma nivå som vid 20—30-hektarsgårdarna, skulle enbart detta betyda en ökad mjölmängd på 440 000 ton med ett bruttovärde av 160 milj. kronor. En dylik rationaliseringsvinst ligger inom räckhåll. Om man genom förbättrad växtodling, inte minst å slätter- och betesvallar, samt genom tillgång på kompletteringsfoder kunde lägga till en ko per brukningsdel i genomsnitt taget, så gör det ytterligare lika mycket i ökade mjölkinkomster. Därtill kommer en ökad köttproduktion.

Det finns bara ett skäl av betydelse som kan anföras mot en vidgad nötkreatursskötsel. Och det är att man skulle ha svårt att avsätta produkterna. Detta argument har i dagens läge en viss bärkraft men det bör inte pressas alltför hårt. Korna producerar inte bara mjölk. Till avkastningen hör även kött och hudar. Av kött importerades i fjol drygt 14 000 ton och av hudar uppgick importen till över 12 000 ton netto. En från mjölkhushållningen skild köttproduktion blir dyr. Den mest rationella produktionen får man när varje lantbrukare får välja den kombination av kött- och mjölkproduktion, som bäst passar hans egna och gårdens naturliga förutsättningar.

Mjölkboskapens lönsamhet kan alltså inte bedömas utan hänsyn till vad det kostar att lösa vår köttförsörjning i samband med en starkt minskad mjölkproduktion.

Enligt min mening har man under senare år överdrivit olägenheterna av ett exportöverskott på smör. Räknar man med att det går åt 20 foderenheter för att producera 1 kg smör ter sig en exportpremie av omkring 1 krona per kg inte avskräckande i jämförelse med de bidrag, som i vissa sammanhang får utgå för annan export. Dessutom representerar smöröverskottet, även om det skulle röra sig omkring 30 000 à 40 000 ton, inte någon större produktmängd

än att det för mjölkproducenterna själva är fördelaktigare att bära exportför-lusterna än att ta alla de nackdelar, som är förbundna med att mjölkproduk-tionen skäres ned mera än tillgången på arbetskraft och produktionsmedel motiverar.

Jag har velat framhålla det ovan sagda som en motvikt mot den enligt min mening alltför mörka bild, som ofta gives av mjölkproduktionens avsättnings-förhållanden. Detta utesluter inte att det kan bli svårt att i längden vinna av-sättning för nökreaturens produkter om mjölkhushållningens ekonomi i samma utsträckning som hittills skall bygga på mjölkfettet. Som *fettproducenter* lär korna inte kunna tävla med oljeväxterna. Men fråga är om så måste bli fallet. På längre sikt kan en förskjutning av priserna emellan konsumtionsmjölk och smör till den förras förmån även inom den nuvarande ordningens ram anses trolig. Det är också möjligt, att man med moderna transportmedel och nya för-packningsmetoder kan exportera färskmjölk från södra Sverige. Det bör inte vara väsentligt svårare att nå konsumtionsorter söder om Östersjön än att frakta skånsk mjölk till Stockholm.

På längre sikt bör emellertid mjölkens problem angripas från nya utgångs-punkter. Jordens befolkning har sedan 1937 ökats med ca 350 milj., och den växer för närvarande med 25 à 30 milj. om året. Stora — ekonomiskt sett — underut-vecklade länder, som efter andra världskriget vunnit politisk självständighet, strävar målmedvetet efter att utveckla sin industri och höja sin livsmedelsstan-dard. Mot dessa lika obestridliga som allmänt kända fakta genmäles vanligen att de underutvecklade länderna inte har köpkraft nog att betala de livsmedelspriser, som överskottsländerna måste betinga sig, samt att dessa länder, i den mån de har eller kan få råd att köpa livsmedel, inte i första hand är i behov av smör.

Mot detta som i och för sig är riktigt kan framhållas att fettet icke är mjöl-kens viktigaste beståndsdel. Av 12 à 13 procent torrsubstans är 3 à 4 procent fett, medan 8 à 9 procent består av äggvita, mjölksocker och salter. Rent kalori-mässigt är den fettfria substansen värd ungefär lika mycket som smörfettet. *Men näringsfysiologiskt är den värd mycket mera.* Medan smöret alltmer be-traktas som en lyxvara även bland de folk vars livsmedelsstandard är högst, kan mjölkens fettfria substans bli en oumbärlig nödvändighetsvara bland de underutvecklade ländernas folk, som framför allt lider brist på äggvita och andra specialämnen. Det behövs endast att Asiens folkrika länder tvingas att skaffa en balanserad kost för förvaltningspersonal, militärer och kvalificerade industriarbetargrupper för att en stor avsättningsmarknad för torrmjök skall uppstå. I den mån dessa länders hela befolkning skulle få sitt äggvitebehov till-godosett bleve marknaden för fettfri torrmjök praktiskt taget obegränsad.

En dylik vara kan på grund av sitt värde relativt lätt bära fraktkostnaderna, den kan utan olägenhet lagras upp till ett par år och den kan i vilka propor-tioner som helst blandas med intorkad helmjök och eventuellt också med en del andra näringsfysiologiskt värdefulla produkter. Dessa förhållanden talar för att man bör eftersträva en omvärdering av mjölkens beståndsdelar.

Blir konsumtionsmjölk och skummjolk betalda efter sitt värde så kan säkerligen också betydande mängder smör säljas i fri konkurrens med margarinet.

En omläggning i den riktning som här ifrågasatts måste ske successivt under loppet av flera år. Flera problem behöver lösas både i fråga om investeringar, regleringstekniska anordningar och kommersiella förbindelser. I samband härmed får man också räkna med psykologiska svårigheter, som endast så småningom kan övervinnas. Det synes emellertid inte på dessa områden finnas några problem, som i och för sig är av annan storleksordning än dem man i andra sammanhang lyckats bemästra under de senaste 25 åren. Avgörande blir naturligtvis i längden om de för närvarande underutvecklade länderna kan köpa den högvärdiga produkt som mjölkens fettfria torrs substans är.

En sådan omläggning som här ifrågasatts förutsätter en radikal omvärdering av skummjölken även inom den svenska lantbrukshållningen. Förmodligen måste det högre skummjölkspriset slå igenom även beträffande den skummjolk, som återgår till producenterna. Det bleve i så fall dyrare att använda mjölkäggvita som foder samtidigt som det bleve åtskilligt billigare att använda mjölkfett för produktion av gödkalv. I längden måste det emellertid vara riktigt att skummjölken även inom lantbrukshållningen värderas till vad den objektivt sett är värd. I den mån den inte kan ersättas med annat foder finge dess högre värde påverka fläsk- och köttpriset. Om mjölkfettet och den fettfria substansen bleve mera jämställda vid prissättningen borde avräkning till konsumenterna kunna ske på grundval av mjölkens torrs substans.

Med stöd av det ovan anförda får jag hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning av möjligheter att på lång sikt lösa den svenska mjölkhushållningens avsättningsproblem samt att möjligheten att exportera torrmjolk till underutvecklade länder och övriga synpunkter som framförts i denna motion därvid måtte beaktas.

Stockholm den 26 april 1955

Wald. Svensson